

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

DE || LIBERTATE || CHRISTIANA ||

Lensaeus, Johannes

Antverpiae, 1590

Capvt V. Quam sectarij libertaem intelligant, cùm libertatem religionis
petunt: & quàm malè hoc vocent religionis libertatem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46059](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46059)

CAPVT V.

Quam sectarij libertatem intelligant, cum libertatem religionis petunt: & quam malè hoc vocent religionis libertatem.

POSTEA QVAM igitur explicatum, quid sit vera religionis libertas: nunc demonstrandum est, quid aduersarij quidam sibi velint, cum religionis experiri ac prædicant libertatem. Hac nimirum illis est libertas religionis, cum liberè quisque, hoc est, impunè, quidquid libuerit, de religione & sentit & prædicat: siue cum pro arbitrio quisque suo, sub titulo tamen ac professione Christiani nominis, componit aut sequitur Dei colendi rationem. Legi qui diceret, etiam si in aliqua republica tot sententiæ de religione forent, quot capita, etsi aliquos verè hæreticos esse constaret, exterminari tamè nõ debere propter libertatè, sed suis iudicijs atq. conscientijs, nulla eis propterea illata molestia, relinquendos. Itaque cum diuersissimæ ac inuicè inter se repugnantes passim audiuntur de dogmate dei sententiæ: cum varij conspiciuntur ritus, ceremoniæ, leges, conuenticula: cum & in ciuitatibus & familiaribus propè singulis, non solùm aliud ab alio dicitur, sed aliud atque aliud in his quæ religionis existimantur esse, aut alijs atque alijs temporibus & locis & modis agitur: hoc est, cum nullus ordo, nulla concordia, nulla conformitas, sed confusa, permixta, perturbataque sunt omnia, atque id quidem in maximi momenti rebus, nemine profus agnito in terris superiore, qui regat, moderetur, præscribat, conciliet: hanc religionis libertatem appellant. Quomodo videlicet Romam quondam ciuitas, cum omnium gèrium seruiret erroribus, magnam sibi, inquit Leo, videbatur assumpsisse religionem; quia nullam respuebat falsitatem. Atque perfecta consummataque, vt arbitror, in regno illo beato

beato religionis libertas est: vbi tamen vnum idemq̄. sentiunt ac sequuntur omnes, vbi absolutissima in agnitione veri conformitas, summaque per omnia consensus. Quare si rei cuiuspiam initia & inchoationes, ipsius debent perfectioni respōdere, quo possit ab ipsis initijs res paulatim augeri, & aucta perfici atque consummari: profectò libertas hæc religionis, quã volunt, beatæ illius initium & inchoatio esse non potest, ideoque nec prorsus libertas religionis esse. Non enim summa consensus discordiam, non perfecta vnitas separationem, non maxima similitudo discrepantiam perficere atque absoluere potest, sed euertere & abolere penitus debet. Sunt ergo isti malorū artificum, vt figulorum, aut sutorum, vel sartorū imperitorum, similes; qui sic inchoant, vt perfici quod cœptum est, non possit: ideoque destrui oporteat. Dixeris, libertatem in cælo religionis esse, quia illic quisque sentiat vt vult, impediēte ac perturbante nemine. hoc enim beatitudinis postulare rationem, vt quis viuat vt velit: & ideo si in terris quoque permittatur quisque viuere ac sentire vt velit, tum demum fore eam libertatem, quæ sit perfectæ & cælestis illius libertatis inchoatio. Quisquis hoc dicis, cogitare debueras, quamobrem in cælo beati viuant vt velint; quodque velint, sentiant & faciant, eaque ratione verè & perfectè sint liberi. quænam ergo eius rei est ratio? Nonne propterea viuunt vt velint, quia nihil malè velle possunt, nihil prauè sentire, nihil alienum à vero, nihil omnino quod non hauriāt immediatè ex ipso limpidissimo & vberissimo fonte veritatis? Talibus ergo liberum esse oportuit, quidquid vellent dicere & facere, qui neque peccare agendo, neque cogitando aut dicendo labi aut errare possent, qui neq. infirmitate laborent vlla vt sint adiuuādi, neq. errore vt corrigendi, neque malitia vt castigandi sint atque coercendi. At quid in terris simile, vt eadem esse possit ratio libertatis? Abundamus enim infirmis,

nota-

notaque multorum est & in fide & in moribus con-
 stituendis imbecillitas. Malitia verò per orbem terra-
 rum sic exundat, vt nullis videatur posse terminis co-
 hiberi. Ignorantia denique si non esset maxima, non
 de vna eademque re tot essent penè sententiæ, quot
 capita. Est enim ignorãtia, opinionum atque errorum
 velut fœcunda quædam mater: nec vllus textus plures
 commentarios recipit, aut certè patitur, quàm is cuius
 plurimum verus & genuinus sensus ignoratur. In tan-
 tis igitur tot malorum fontibus si cuique permittis vi-
 uere sentireque vt velit, nihil agis aliud, quàm vt om-
 nium scelerum atque errorum, tanquam obicibus ru-
 ptis, inundantibus quibusdam fluminibus obruamus.
 Infirmitas si sibi relinquatur, cortuit: malitiosus si non
 terroribus frænatur & minis, peccandi finem nullum
 facit. Errandi verò quis modus in tanta ignoratone
 veritatis, tantaque interim præsumptione & temerita-
 te afferendi quod in mentem venerit; si nullius magi-
 stri suspicienda sit auctoritas, cuius ad præscriptum
 nostras assertions & dogmata reuocemus? Cernis, vt
 reor, talem hîc non posse libertatis constitui rationem,
 quasi ad similitudinem atque ad exemplar eius quæ in
 cælo futura est. Sed ita potiùs ad illius regni liberta-
 tem nos accommodauerimus, quædamq. eius inchoa-
 tione & deliniatione præparauerimus, si percepta per
 fidè doctrinæ salutaris veritate, in ea sentiamus idem
 dicamusque vniuersi qui Ecclesiæ gremio cõtinemur:
 hæreses verò & schismata quàm longissimè propel-
 lamus, sicut ab illo regno procul erunt. Ideoque rei-
 publicæ Iudaicæ institutor Deus, vt hoc etiam modo
 Christianæ Ecclesiæ præfiguraret vnitatem, vnicum
 voluit esse templum in quo sacrificaretur, eademque
 sacrificia, & consimilem per omnia colendi rationem.
 A qua conformitate si qui discederent, vt illi qui in ex-
 cello immolabant, vni tamen Deo, in eos seuerè iussit
 animaduerti. Ac licet tribus ipsas Israëlitias iusserit se-

parari, non tamen id fecit vt religio, sed vt regnum se-
pararetur. At contrà, diabolus suam ciuitatem, hoc est,
Babylonem, in summa confusione discordiaque fun-
dauit: vt nò solùm pro diuersitate populorum & gen-
tium esset deorum multitudo, verum etiam ipsi qui
tunc præ reliquis sapientiæ laude pollebant Philoso-
phi, incredibili inter se varietate & pugna sectarum
colliderentur. Cuiusmodi turbulentissimam discordif-
simamque confusionem sub titulo libertatis in Eccle-
sia impune esse velle, id & decori domus Dei, & ca-
strorum eius ordini, & scholæ concordia, in qua pro-
pterea plures magistros esse diuus Iacobus vetat, om-
nino contrarium est. Denique non magis illa religio-
nis, quàm impietatis; innocentia, quàm scelerum; ve-
ritatis, quàm erroris; fidei, quàm infidelitatis; nò ma-
gis Christi, quàm diaboli libertas est. Imò verò per
hanc fucatam libertatem soluitur maximè grassatur-
que diabolus, & nemine obistente, sua vbique terra-
rum regna molitur: abducit captiuos, quos Christus
liberarat: turres suas & propugnacula erigit, vt Christi
domum euertat: latet vbique, vt fallat: idem vbique
se profert, vt aperto etiam Marte congregiendi, cogen-
do suos efficiat quos vicerit. Cur ergo religionis appel-
letur libertas, per quam profana magis impietas,
quàm religio propagetur? An fortè religiones verè plu-
res esse possunt, aut etiam propter veri inuestigandi
utilitatem plures esse necesse est? Nimirum vt ea sit
varias in Ecclesia religiones habendi ratio, quæ Genti-
libus quibusdam fuit multiplices suscipiendi vario-
rum deorum cultus: quam sic Prudentius expressit, ex
persona Symmachi Gentilium Legati:

Secretum sed grande nequit rationis operta

Quæri aliter, quàm si sparsis via multiplicetur

Tramitibus: si centenos terat orbita calles

Quæstura Deum variata indage latentem

Verùm

Verum Christianis quomodo vnus Deus, & vnus Dei
& hominum mediator Christus Iesus, & vna, quæ Dei
domus & templum est, Ecclesia: ita vnica religio esse
debet. Vnus Deus est, qui colitur: vnus mediator, per
quem colitur: vna quæ piè salubriterque colitur, Eccle-
sia. cui propterea vna colendi ratio debet esse, quod
vna simplexque sit ratio pietatis & sapientiæ. Scriptum
est in libro Iob, Ecce pietas est sapiëntia. Si autem que-
ras, quam dixerit eo loco pietatem, distinctius Græcè
reperies theosebian, quæ est Dei cultus. Pietas igitur,
Dei cultus est. At quibus potissimum rebus colitur
Deus? procul dubio tribus illis notissimis, fide, spe, &
charitate. cum igitur vna sit fides, vna spes vocationis
nostre, quemadmodum Paulus ait, vnaque omnium cha-
ritas: efficitur, pietatis ac religionis, siue Dei colendi,
vnam ac simplicem esse rationem. Proinde cum illa
dixisset Symmachus de via colendi sparsis multipli-
canda tramitibus, quæ paulo antè posita sunt: respon-
dit ex sua persona Prudentius in hunc modum:

*Longè aliud verum est, nam multa ambago viarum
Anfractus dubios habet, & perplexius errat.
Sola errore caret simplex via, nescia flecti
In diuerticulum, biuis nec pluribus anceps.
Non tamen infrior duplex occurrere nobis
Semper iter, geminis mortalia partibus ire,
Quam dubitant quonam ferat ignorantia gressus.
Altera multifida est, at simplex altera & vna.
Vna Deum sequitur: diuos colit altera plures;
Et tot sunt eius diuortia, quot templorum
Signa, quot aëriis volitant phantasmata monstris.*

His Prudentius insinuat, vna relicta religione, cætera
quæ religiones appellantur, neque certo numero re-
minatas, neque veras esse posse, sed in perniciem
mortem ducere. Quod non solum habere locum intel-
ligendum est, vbi plures coluntur falsi dii, vno vero

Cap. 28.
August. En-
chirid. cap. 2.
& 3.

Deo derelictos: verum etiam ubi ad vnius veri Dei cultum varia ac multiplices, pro cuiusque ferè arbitrato, sternuntur viæ: quas aberrare necesse est, quoniam veritas, à qua receditur, simplex & vna est. Et tamen blandæ illæ apparent in suis initijs & faciles & amœnæ, eoque nomine multos alliciunt & fallunt, quos veræ religionis prima facies subtristis offenderat. Quod etiam pertinent illa Prudentij quæ sequuntur:

Simplicis ergo via dux est Deus: ille per vnam

ire iubet mortale genus, quam dirigit ipse

Sublimem dextro celsa ad fastigia cliuo.

Prima via facies inculta, subhorrida, tristis,

Difficilis: sed sine sui pulcherrima, & amplis

Prædita diuinis, & abundans luce perenni.

In hac igitur vna simplici que via, quam Deus dirigit, vera religionis quærenda libertas est: in qua sola est veritas salutaris. Postremò, si, quemadmodum beatus Apostolus verissimè dixit, ubi Spiritus Domini, ibi libertas: profectò ubi spiritus erroris atque mendacij regnare impunè finitur, ibi non libertas, sed deploranda seruitus sit necesse est. Quia enim sunt quidam, qui charitatè veritatis nō recipiunt, vt salui fiant, ideo mittit illis Deus (quemadmodum Apostolus ait) operationem erroris, vt credant mendacio: vt iudicentur omnes qui non credunt veritati, sed consentiunt iniquitati. Quem erroris spiritum vsque adeò liberum esse in Ecclesia nō patitur, vt propterea in eadem epistola adhorretur atq. præcipiat, teneri traditiones quas didicissent, siue per sermonem, siue per epistolam eius: denunciaret que suis fratribus, vt subtrahant se ab omni fratre ambulante inordinatè, & non secundùm traditionem quam ab illo acceperint. Denique alio loco obsecrat fratres per nomen Domini nostri Iesu Christi (tantopere enim abhorrebat Apostolus à diuersitate sententiarum in his quæ religionem concernerent) vt non

2. Thessal. 2.

non

624 DE CHRISTIANA LIBERTATE
non essent inter eos schismata, sed perfecti essent in
eodē sensu, eademq. sententia. Neque illud me hīc re-
morabitur, quod ex ipsis arguantur quidam: si mittit
Deus operationem erroris; recipi, & nō excludi oportere.
Id solūm eis cogitandum relinquo: spinas & tribulos,
quibus radices tribuit Deus; aut febres, quas immittit;
aut fures, quibus auaritiam aliquorum subinde punit;
quoniam modo non recepturi, aut eiectioni atque
expulsuri sint, si quæcunque à Deo in peccati pœnam
immittuntur, recipi oporteat; obistere verò atque
excludere, aut etiam perdere, nefas putandū sit.

CAPVT VI.

*Destruitur fundamentum adificandæ huius noxiæ libertati,
in eo quibusdam situm, quod ea quæ ab Ecclesia definita
sunt, opinionis non fidei res esse statuuntur.*

AD id potius transeo, vt demonstrē, quid sequantur in hac sua libertate religionis adstruenda. Potest enim hoc cuiuspiam mirum videri, quod tantam absurdam postulent, nisi quæ radix sit pessimæ huius stirpis, perspectum habeatur. Itaque adificandæ huius libertatis quædam animaduerto fundamenta, quæ à diuersis iaciuntur hominibus, quos istiusmodi licentia & impunitas delectauit. Vnum eorum est, quod incertum esse volunt iudicium ijs de rebus, in quibus rebus istiusmodi libertas experitur. Nolunt enim de ijs quidquam aut ratione conuincente, aut Scripturarum canonicarum sententia, aut Apostolica traditione, aut vlla irrefragabili auctoritate sic definitum agnoscere, vt non interim sit integrum in alia opinione versari. Et quamuis interdum hi aliud alio probabilius esse fateantur, tamen quoniam vtrumque sine fidei eius quæ sola ad salutem sufficiat præiudicio, posse defendi censent; vnumquemque hīc volūt in sua præfessio-